

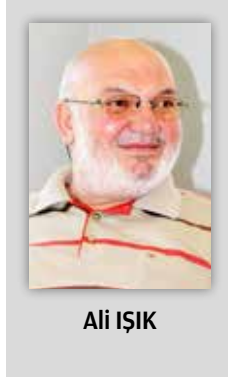

BELGELERLE KONYA HÜKÜMET KONAĞI'NIN İNŞASI-2

Yeni Hükümet Konağı Talepleri ve Yapılan Keşifleri

Evliya Çelebi, 1060/1650 senesinde geldiği Konya şehrine dair izlenimlerini naklederken “Üç yüz kırk kadar bağı, bahçeli, akarsulu büyük sarayları vardır. Paşa sarayı meşhurdur.” der (Çaycı 2006: 127, 129). Çelebi'nin bu ifadesindeki paşa sarayının Bedelci Sarayı olması kuvvetle muhtemeldir.

Zira bu yüzyılda (XVII. yy) Alâeddin Köşkü terk edilmiş ve yıkılmaya yüz tutmuş hatta çeşitli yerlerde kullanılmak üzere harabesinden taş ve mermer alınmaya başlanmıştır (Ürekli 2002: 162). Bu durumda Bedelci Sarayı'nın XVII. yy.da mevcut olduğunu kabul edersek bu saray da en az üç asırlık eski bir yapı olmalıdır. Sarayın eski bir yapı

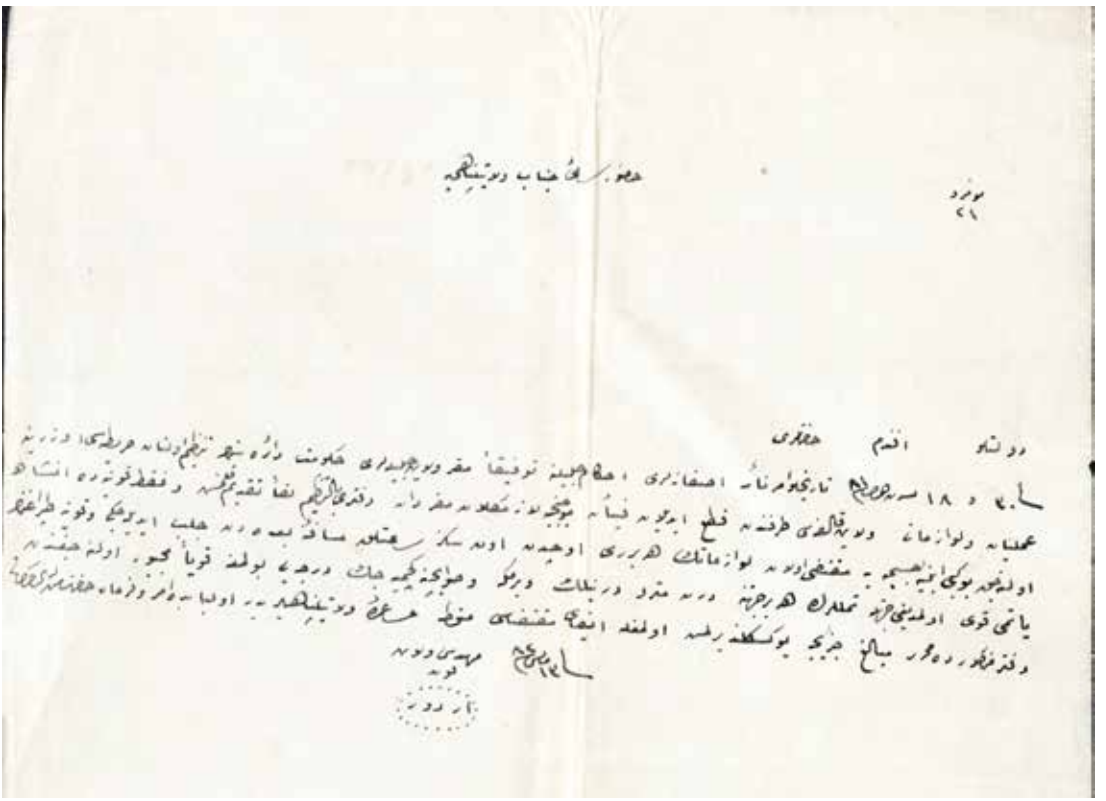
Ali İŞİK

olduğu yukarıda söz konusu ettiğimiz tamiratlarından da anlaşılmaktadır. Üstüne üstlük saray, 1879 yılında önemli bir de yangın geçirdiğinden konuya dair bir BOA belgesinde de geçtiği gibi “... bu misillü mevâki'-i hey'et-i hükümetiñ harâb birağılması yâr ve ağıyâre karşı tecvîz olunamayacağı... ”⁽¹⁾ndan (BOA, MVL / 666-55, 21 Şaban 1280/31 Ocak 1864) Konya'nın acil olarak yeni bir hükümet konağına ihtiyacı artık kaçınılmazdır.

Aşağıdaki belgeden, Bedelci Sarayı'nın 1897 yılında yanmasından çok daha önceleri yeni bir hükümet konağı inşasının Konya'nın gündeminde olduğu anlaşılmaktadır.

Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Vilâyet-

(1) Günümüz Türkçesiyle: “...bu gibi hükümet heyeti mevkilerinin harap bırakılması dost ve düşmana karşı uygun görülemeyeceği ...”

Nu.2

penâhîye

Numero/21

Devletlü Efendim Hazretleri

Fî 30 ve 18 Teşrîn-i Evvel sene 81 târîhlû emir-nâme-i asafâ-neleri ahkâm-ı celiline tevfiakan makarr-ı vilâyet-i celileleri hükûmet dâ'iresiniñ tanzîm olunan harîtası üzerine amelîyyât ve levâzımâtı vilâyet kalfası tarafından kat' idilen fîât mücibince lâzım-gelen müfredât defteri bi't-tanzîm leffen takdîm kılınmış ve fakat Konya'da inşâ olunacak bu gibi ebniye-i cesîmeye muktezî olan levâzımâtıñ her biri üçden on sekiz sâ'atlik mesâfe-i bu'deden celb idileceği ve Konya toprağınının yatımı kavî olmadığı cihetle temelleriñ her bir cihetine dört metro derinlik virmeğe ve su içine geçmeyecek dereceyi bulmağa kaviyyen mecbur olunacağından defter-i mezkûrda muharrer mebâliğ

cüz'ice yükselendirilmiş olmağla ifâ-yı muktezâsı menût-ı müsâ'ade-i vilâyet-penâhileridir ol-bâbda emr ü fermân hazret-i men lehül-emriñdir

Fî 13 Mayıs sene 96 Mühendis-i Vilâyet-i /Konya / İzedor⁽²⁾

(BOA, ŞD. / 1706-47, 09 Re-cep 1300/16 Mayıs 1883)
(Belge Nu. 2)

Konya Valiliği, Konya Hükü-

(2) Günümüz Türkçesiyle:
Vilayet Koruyucusu Hazretlerinin Yüce Makamına
Numara/21

Devletli Efendim Hazretleri,
30 Ekim ve 11 Kasım 1865 tarihli valilik emirnamelerinin yüce hükümlerine uygun olarak yüce vilayet merkezi hükümet dairesinin düzenlenen haritası üzerine işlemler ve gerekli malzemeleri vilayet kalfası tarafından kesilen fiyat mucibince lazım gelen ayrıntılar defteri düzenlenip ekte takdim kılınmıştır. Fakat Konya'da inşâ olunacak bu gibi büyük binaya gereken malzemelerin her biri üçten on sekiz saatlik uzak mesafeden getirileceği ve Konya toprağınının yatımı kavî olmaması sebebiyle temellerin her bir tarafına dört metre derinlik vermeğe ve su içine geçmeyecek dereceyi bulmağa kuvvetle mecbur olunacağından mezkûr defterde yazılı tutar cüzice yükseltilmiş olmakla gereğinin yapılması vilayet koruyucusunun iznine bağlıdır. O hususta emir ve ferman, emir sahibi hazretlerindir.
25 Mayıs 1880 Konya Vilayeti Mühendisi / İzedor

met Konağı inşasına izin verilmesi talebini il idare meclisi yazısı ve inşaat keşif defteriyle birlikte 27 Mart 1880 tarihli bir yazıyla İstanbul'a göndermiş, bu belgeler de değerlendirilmesi için Şurayı Devlete havale edilmiştir. Aşağıdaki belge Konya Valiliği belgelerine istinaden Şurayı Devlette yapılan değerlendirme raporudur.

Hû

Filigran:

Şûrâ-yı Devlet

478

Konya Hükûmet Konağının inşâsı istizânına dâ'ir Konya vilâyetinin Şûrâ-yı Devlete havâle buyurulan 15 Rebi'ü'l-âhir sene 97 târîhli ve iki nume-rolu tahrîrâtile meclis-i idâre-i vilâyetiñ mazbatası ve te'kîdi hâvî gelen telgrafnâmeleri 3 Cemâziye'l-ahire sene 97 ve 28 Receb sene 97 târîhlerinde dâhiliyye dâ'iresine i'tâ olunmağla kırâ'et olundu

Me'âlleri Konya Hükûmet Dâ'iresinin müteharrik olması ve me'mûrîn-i mevcûdiyyeyi isti'âba kâfi diğer ebniye bulunmaması cihetle me'mûrîn perâkende mahallere yerleşdirilmiş ise de bu sûret mahâzîr ve müşkilâtı ve temşiyet-i masâlihce te'ehhurâtı müstelzim olduğundan hükûmet dâ'iresinin inşâsı elzem bulunmuş ve yarım kârgîr olmak üzere

mesârif-i inşâ'iyyesi lâakal on iki yük kuruş keşif ve tahmin edilmiş olub ancak bu mesârifin hazineden i'tâsı gayr-i kâbil ve i'âne-i ahâlîye mürâca'atle tedâriki müstahîl olduğundan yedi yüz elli biñ kuruşunuñ Konya sancağıyla elviye-i mülhakada derdest-i müzâyede olan ve zâhire ihrâcile bi'l-müzâyede tâliblerine fûrûhtu kâbil olabilen arâzî-i emîriyye-i hâlîye-i mu'accesinden ve iki yüz elli biñ kuruşunuñ dâ'ire-i vilâyetde bulunan devâ'ir-i belediye sandıklarından ve iki yüz biñ kuruşunuñ nefsi merkez-i vilâyetde ve şehriñ dâhil ve hâricinde bulunabilecek atik ve hâlî ebniye ve arsa bedelâtından tesvîyesi tensîb olduğundan mevsim-i inşâ'at mürûr itmeksizin levâzımât-ı inşâ'îye tedârik ve usûl ve nizâmına tevfiķan haritasile keşf mazbatası ve fi'at defteri irsâl olunmak üzere telgrafla me'zûniyyet i'tâsı ifâdesinden ibâretdir

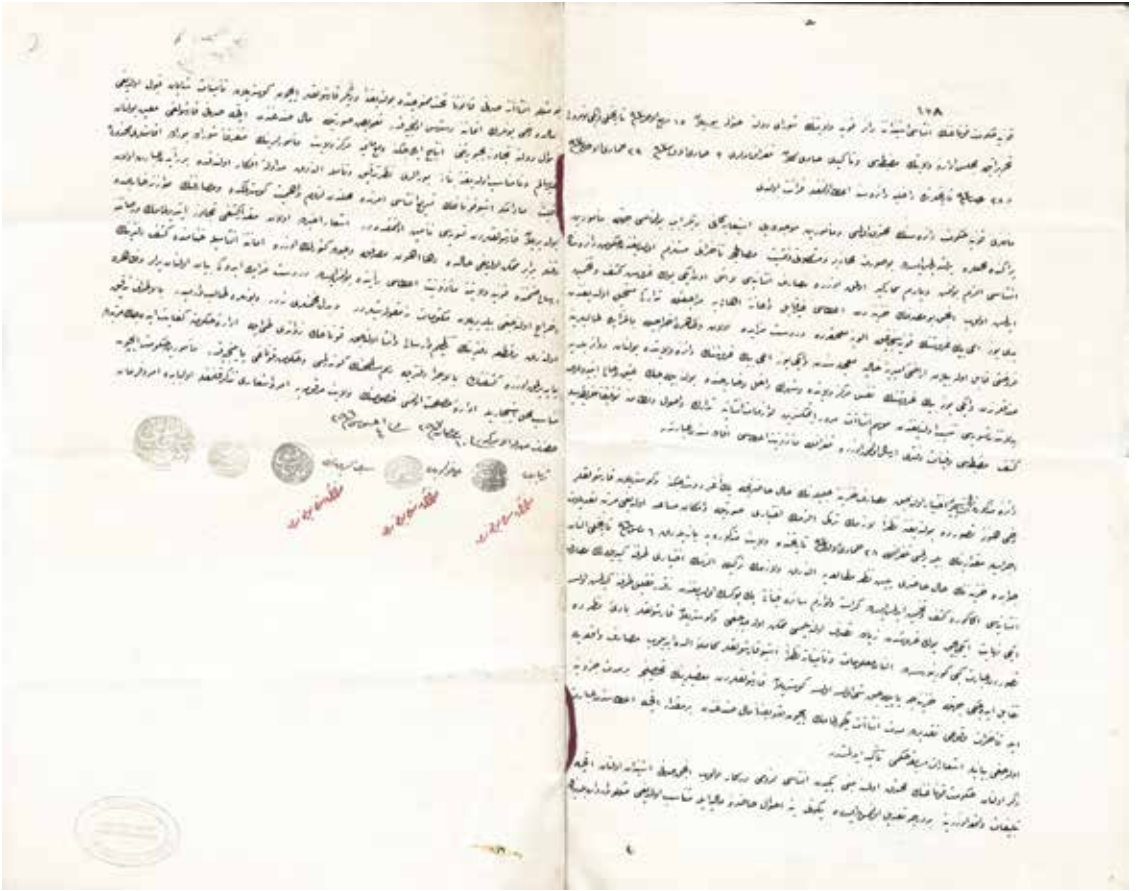
Dâ'ire-i mezkûrenin inşâsıçün ihtiyâr olunacak mesârif hazîne-i celîlenin mâl-i hazırınca pek ağır düşeceğine ve gösterilen karşuluklar dahi henüz tasavvurda bulunduğu nazaran lâzımın terki elzemin ihtiyârı sûretile ve imkân müsâ'id olduğu mertebe ta'dilât icrâsile mikdârının bildirilmesi telgrafla 28 Cemâziye'l-evvel sene 97 târîhinde vilâyet-i mezkûreye yazılarak 6 Mayıs sene 96 târîhli alınan cevâbda hazînenin hâl-i hâzırı piş-i nazar mütâla'aya alınarak ve lâzımın terkile elzemin ihtiyârı tarafına gidilerek mesârif-i inşâ'iyyesi aña göre

keşif ve tahmîn idilimiş ise de kereste ve levâzım-ı sâ'ire fi'âtı pek yüksek olduğundan ne kadar taklîl tarafına gidilmiş olsa iki nihâyet iki buçuk yük kuruşdan ziyâde tasarruf olunabilmesi mümkün olamayacağı ve gösterilen karşılıklar bâdî-i nazarda tasavvurdan ibâret gibi görünüyorsa da alınan ma'lûmât ve te'mînâta nazaran işbu karşılıklar kâmilen elde idilüb mesârif-i vâkî'aya tekâbüle ideceği cihetle hazinece yapılacak şey olsa olsa gösterilen karşılıklardan ba'zılarının tahsîlince bir müddet-i cüz'iyeye ile te'ahhurât vukû'ı takdîrde müddet-i inşâ'at geçürilmemek için ta'vîzan mâl sandığından bir mikdâr akçe i'tâsından ibâret olacağı beyânile iş'ârât-ı sâbıka hükmü te'kid edilmiştir

Zikr olunan hükûmet konağını muhterik olmasına mebnî yeñiden inşâsı lüzûmu derkâr olub ancak sarfı istizân olunan akçe tebligât-ı vâkî'a üzerine bir derece ta'dîl olunmuş ise de yekûnu yine ahvâl-i hazıra-i mâliye ile mütenâsib olmadığı misillü vâridât-ı belediyyeniñ bu misillü inşâ'ata sarfı kânûnen taht-ı memnû'iyette bulunduğuna verdiği karşılıklar için gösterilen te'mînât şâyân-ı kabul olduğu hâlde dahi bunların esmânına destres oluncaya kadar ta'vîz sûretile mâl sandığından akçe sarfı karşılığı mu'ayyen bulunan [em]vâl-i devlete tecâvüz mecburiyetini intâc ideceğine ve ma'mâfih merkez-i vilâyet me'mûrlarının müteferrikan şurada burada ikâmetleri mahzûrdan gayr-i sâlim ve nâmünâ-

sib olduğuna binâ'en buraları nazar-ı tedkik ve te'emmüle alınarak müdâvele-i efkâr olundukda bir aydan ibâret olan [e] kalliyet [?] mâdâmki işbu konağın tesrî'-i inşâsı emrinde mahallinden lüzûm ve ehemmiyyet gösterilmekte ve mesârifiniñ muvâzene hâricinde buldurulan karşılıklardan tesviyyesi te'mîn olunmaktadır iş'âr-ı ahirde olan mikdâr keşfi tecâvüz itdirilmemek ve rasânetine dikkatle berâber mümkün olduğu hâlde dahâ ehven masrafla vücuda götürülmek üzere emâneten inşâsile hitâmında keşif defteriniñ irsâli zımında Konya vilâyetine me'zûniyyet i'tâsı re'yinde bulunmuş ise de derdest-i müzâyede idüğü beyân olunan yerler ve zâhire ihrâcı olunacağı bildirilen mektûmât ne makule şeylerdir bedel-i muhammenleri nedir ve bunlara tâlib var mıdır bilâ-taraf tedkik olunarak bir kıt'a defteriniñ tanzim ve irsâli ve inşâ olunacak konağın zevâ'idi tayy ile idâre-i hükûmete keşfiyyât idecek mertebede yapıdırılmak üzere keşfiniñ bi'l-icrâ defterile resm-i müsettahınıñ gönderilmesi ve hükûmet konağı yapılıncaya kadar me'mûrîn-i hükûmet için münâsib mahal isticârile idâre-i maslahat olunması husûsunuñ vilâyet-i merkûmeye emir ve iş'ârı tezekkür kılınmağla olbâbda emir ve fermân hazret-i men lehül-emriñdir fi 10 Ramazan sene 297 ve fi 3 Ağustos sene 296

Mühür (Şûrâ-yı Devlet) Mühür
(Es-seyyîd Mehmed Besîm)

Nu.3

Mühür (Avnü'l-refik) Seyfeddin Efendi (Müzâkerede bulunamadı) Mühür (Ahmed Lutfi) Ali Fû'ad Bey (Müzâkerede bulunamadı) Mühür (Yanko) Süreyyâ Bey (Müzâkerede bulunamadı)⁽³⁾ (Belge Nu. 3)

(3) Günümüz Türkçesiyle:

Hü

Filigran:

Şura-yı Devlet

478

Konya Hükümet Konağı'nın inşasına izin verilmesine dair Konya Valiliğinin Şura-yı Devlete havale buyurulan 27 Mart 1880 tarihli ve iki numaralı yazısıyla vilayet idare meclisi belgesiyle tekidini ihtiva eden telgrafnameleri 13 Mayıs 1880 ve 06 Temmuz 1880 tarihlerinde dâhiliye dairesine verilmele okundu.

Mealleri Konya Hükümet Dairesi'nin yanması ve mevcut memurların sığmasına yetecek diğer binalar bulunmaması sebebiyle memurlar farklı mahallerde yerleştirilmişse de bu suret sakinca ve güçlüklerle işlerin yürütülmesini geciktirdiğinden hükümet dairesinin inşası elzem bulunmuş ve yarım kâğır olmak üzere inşaat masrafları asgari bir milyon iki yüz bin kuruş keşif ve tahmin edilmiştir. Ancak bu masrafların hazineden verilmesi imkânsız ve ahalinin yardımlarına müraacaatla tedariki mümkün olmadığından yedi yüz elli bin kuruşunun Konya sancağıyla bağlı livalarda müzayedede alınan ve zahire ihracıyla müzayedede taliplerine satışı kabul olabilen devlete ait boş arazilerin peşin paralarından ve iki yüz elli bin kuruşunun vilayet dairesinde bulunan belediye daireslerinin sandıklarından ve iki yüz bin kuruşunun vilayet merkezinde ve şehrin içinde ve dışında bulunabilecek eski ve boş bina ve arsaların

bedellerinden ödenmesi uygun olduğundan inşaat mevsimini geçirmeksizin inşaat levazımını tercih ve usul ve nizamına uygun haritasıyla keşif mazbatası ve fiyat defteri gönderilmek üzere telgrafla izin verilmesi ifadesinden ibaretir.

Mezkûr dairenin inşası için tercih olunacak masraflar yüce hazinenin mevcut varlığına pek ağır düşeceğine ve gösterilen karşılıklar dahi henüz tasavvurda bulunduğuna nazaran lazımin terki elzemin tercihi suretiyle ve imkân müsait olduğu mertebe tadilat yapılarak miktarının bildirilmesi telgrafla 08 Mayıs 1880 tarihinde mezkûr vilayete yazılarak 18 Mayıs 1880 tarihli alınan cevapta hazinenin mevcut varlığı göz önüne alınarak ve lazımin terkiyle elzemin tercihi tarafına gidilerek inşaat masrafları ona göre keşif ve tahmin edilmiş ise de kereste ve diğer levazım fiyatı pek yüksek olduğundan ne kadar indirime gidilmiş olsa iki, nihayet iki yüz elli bin kuruştan ziyade tasarruf olunabilmesi mümkün olmayacağı ve gösterilen karşılıklar ilk bakışta tasavvurdan ibaret gibi görünüyorsa da alınan malumat ve teminat nazararı bu karşılıklar eksiksiz elde edilip vaka masraflarını karşılayacağı cihetiyle hazinece yapılacak şey, olsa olsa gösterilen karşılıklardan bazıılarının tahsilince cüzi bir müddet gecikme olduğu takdirde inşaat müddeti geçirilmemek için ödünç olarak mal sandığından bir miktar akçe verilmesinden ibaret olacağı, beyanıyla eski yazıların hükmü tekit edilmiştir.

Zikrolunan hükümet konağının yanmasından dolayı yeniden inşası lüzumu aşkâr olup ancak sarfına izin istenilen akçe, vakanın bildirilmesi üzerine bir derece değiştirilmiş de yekünü yine maliye varlığının durumu ile uygun olmadığından belediye varlığının bu gibi inşaatı sarfı kanunen yasak bulunduğu, verdiği karşılıklar için gösterilen teminat kabulü yarasız olduğu hâlde dahi bunların değerlerine yetişinceye kadar ödünç suretiyle mal sandığından akçe harcanması karşılığı belirlenmiş bulunan devlet varlığına tevazü mecburiyetiyle neticeleneceğine ve bununla beraber vilayet merkezi memurlarının ayrı şurada burada ikametleri sakinca [yönünden] sağlıksız ve uygunsuz oldu-

Şura-yı Devletten çıkan karar aşağıdaki yazı ile Konya Valiliğine bildirilir:

Evrâk Numerosu 478

Tesvîdi Târîhi: 16 [Ramaza]n sene 97

Tebyizi Târîhî: 24 [Ramaza]n sene 97

Konya Vilâyet-i Celîlesine

Merkez-i vilâyet hükûmet konağının müteharrîk olması ve me'mûrîn-i mevcûdeyi isti'âba kâfi diğer ebniye bulunmaması cihetile me'mûrîn perâkende mahallere yerleşdirilmiş ise de bu sûret mahâzîr ve müşkilâtı ve temşiyet-i mesâlihce te'ahhurâtı müstelzim olacağından hükûmet dâ'iresinin yarım kârgîr olmak üzere mesârif-i inşâ'ıyyesine muktezî mebâliğin Konya sancağıle elviye-i mülha-

kada derdest-i müzâyede olan ve zâhire ihrâcile bi'l-müzâyede tâliblerine fûrûhtu kâbil olan arâzî-i emîriyye-i hâliye-i mu'accesinden ve dâ'ire-i vilâyetde bulunan devâ'ir-i belediye sandıklarından nefsi-i merkez-i vilâyetde ve şehriñ dâhil ve hâricinde bulunabilecek atık ve hâli ebniye ve arsa bedelâtından tesviye olunmak üzere inşâ'atı isti'zânına dâ'ir vilâyet-i celîlerinden vârid olan tahrîrât ve melfuf-ı mazbata ve te'kidî hâvî gelen telgrafnâmeleri üzerine Şûrâ-yı Devlet Dâhiliyye Dâ'iresinden bi't-tanzîm taraf-ı sâmi-i vekâlet-penâhîden tevdi' olunub bir sureti leffen irsâl-i seviyy-i âlileri kılınan mazbatada derdest-i müzâyede idüğû beyân olunan yerler ve zâhire ihrâc olunacağı bildirilen mektûmât ne makule şeylerdir ve bedel-i muhammenleri nedir ve bunlara tâlib var mıdır bilâ- taraf tedkik olunarak bir kıt'a defteriniñ tanzim ve irsâli ve inşâ olunacak konağın zevâ'idî tayy ile idâre-i hükûmete kifâyet idecek mertebede yapılrılmak üzere keşfiniñ bi'l-icrâ defterile resm-i müsettahınıñ gönderilmesi ve hükûmet konağı yapılcaya kadar me'mûrîn-i hükûmet için münâsib mahal isticârile idâre-i maslahat olunması husûsunuñ savb-ı âlilerine iş'arı dermeyân idilmeğîn ol- vechile ifâ-yı muktezasına himmet buyurulması bâbında⁽⁴⁾

ğuna binaen buraları iyice araştırılıp ve etrafıca düşünülüp ele alınarak istişare edildiğinde bir aydan ibaret olan azlık [?] mademki bu konağın inşaatının hızlandırılması işinde mahallinden lüzum ve ehemmiyet gösterilmekte ve masraflarının [malîyece] denklik haricinde buldurulan karşılıklardan ödenmesi temin olunmaktadır. Son yazışmada olan miktar keşfi aşılmamak ve sağlamlığına dikkatle beraber mümkün olduğu hâlde daha az masrafla vücuda getirilmek üzere emaneten inşasıyla bitiminde keşif defterinin gönderilmesi için Konya vilâyetine izin verilmesi görüşünde bulunmuş ise de müzayedede alınacağı beyan olunan yerler ve zâhire ihracı olunacağı bildirilen belirtilmeyen şeyler ne tür şeylerdir, tahminî bedelleri nedir ve bunlara talip var mıdır? Tarafsızca tetkik olunarak bir bölük defterinin düzenlenerek gönderilmesi ve inşa olunacak konağın fazlalıkları makam atlayarak hükümet idaresine keşif yapacak mertebede yaptırılmak üzere keşfinin yapılarak defterleriyle haritasının gönderilmesi ve hükümet konağı yapılcaya kadar hükümet memurları için uygun mahal kiralanmasıyla idare edilmesi hususunun adı geçen valiliğe emir ve bildirilmesi hatırlatılmakla o konuda emir ve ferman emir sahibi hazretlerindir. 16 Ağustos 1880

(4) Günümüz Türkçesiyle:
Evrak Numarası 478
Karalama Tarihi: 22 Ağustos 1880
Temize Çekme Tarihi: 30 Ağustos 1880

Yüce Konya Valiliğine

Vilâyet merkezi hükûmet konağının yanması ve mev-

TÜRK SANAT TARİHİ MUSAHABELERİ¹-KONYA'DA BEDİ² SELÇUK ESERLERİ

Anadolu; Hititler, pek diğerk akvam-ı kadime⁽³⁾, Yunanîler⁽⁴⁾ ve Türklerden kalan pek çok asar-ı tarihiye⁽⁵⁾ ile dolu olduğu halde maatteessüf⁽⁶⁾ hiçbir hasen⁽⁷⁾ muhafaza edilememiş, hepsinin de gittikçe hâl-i harabiyye çoğalmıştır. Ecdadın ahfâda⁽⁸⁾ bırakmış oldukları yadigarları harap etmek tarihin hiçbir zaman afv⁽⁹⁾ edemeyeceği en büyük şeydir. Elimizde yegâne medar-ı iftiharımız⁽¹⁰⁾ olan eski medeniyet-i bakayasını⁽¹¹⁾ da ifnâ⁽¹²⁾ etmeye çalışır isen yarın, alem-i medeniyet huzuruna kemal-i mahcubiyetle⁽¹³⁾ çıkacağımıza şüphe etmeyelim.

Lakin Avrupalılar yapılması elzem olan vazifemizi bizden iyi bir suretle ifaya

çalışarak Anadolu'nun sanat eserleri hakkında -vaziyetleri müsait olmadığı halde tetkikata⁽¹⁴⁾ devam ediyorlar. Almanların harp-i umumi⁽¹⁵⁾ sıralarında Anadolu'da yapmış oldukları tetkikler halâ kitap halinde neşredilmekle⁽¹⁶⁾ bitmiyor. Bizim ise bunları gören yüzümüz bile kızarmıyor; çünkü hiçbirisinden haberimiz yok.

Türkler, Anadolu'da yerleştikleri zamandan beriki sahip oldukları araziye mâmur⁽¹⁷⁾ ve mütemeddin⁽¹⁸⁾ bir hale getirmek için pek çok çalışmışlardı. Hükümdar, vezir, valiler, büyük memurlar memlekette çeşmeler, medreseler, camîler, imaretler⁽¹⁹⁾, makberler⁽²⁰⁾, haneler inşa ettiriyor, bunlarda servetlerine göre en ince Türk sanatı göstermeye muvaffak⁽²¹⁾ olurlardı.

- (1) Konuşma, görüşme, sohbet, söyleşi.
- (2) Güzellik ölçülerine uyan, beğenilen, estetik.
- (3) Geçmişe eskiye dayanan uluslar.
- (4) Eski Yunanlılar döneminde çeşitli varlıklara ve tabiat olaylarına ilâhlık veren bâtıl dinlere mensup olanlar.
- (5) Tarihi eserler.
- (6) Üzümlere belirteyim ki.
- (7) Güzeli.
- (8) Torunlar.
- (9) Bağışlama, af.
- (10) Övünme vesilesi.
- (11) Geride kalan kalıntılar.
- (12) Yok.
- (13) Tam bir mahcubiyetle.

- (14) İnceleme, araştırma.
- (15) Dünya savaşı.
- (16) Yayınlamak.
- (17) Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.
- (18) Uygar.
- (19) Aşevi, bayındırılık.
- (20) Mezarlar.
- (21) Başarılı

قوینده برهقی سلیمیه اثرلی

آنادولو؛ هینتیلر، دیگر اقوام قدیمه، یونانیلر و تورکلردن قالان بک چوق آثار تاریخیه ایله دولو اولدی ب حالده مع التأسف هیچ بری حسن محافظه ابدلهمش، هینتیلر ده کینده کجه حال خرابیسی

چو نالمشدر. اجدادک احفایه بر قش اولدقاری بازکارلی خراب اتمک تاریختک هیچ بر زمان عفو ایدمه سکی اک بوک شیندر. آنجوده بکانه مدار اقتخاریتز اولان اسکی مدنیت قاپاسی ده افا اتمکک چالیشیر ایسه ک یارین، عالم مدنیت حضوریه کال محجوبینه جیقا حزمه شه ایترا بلم.

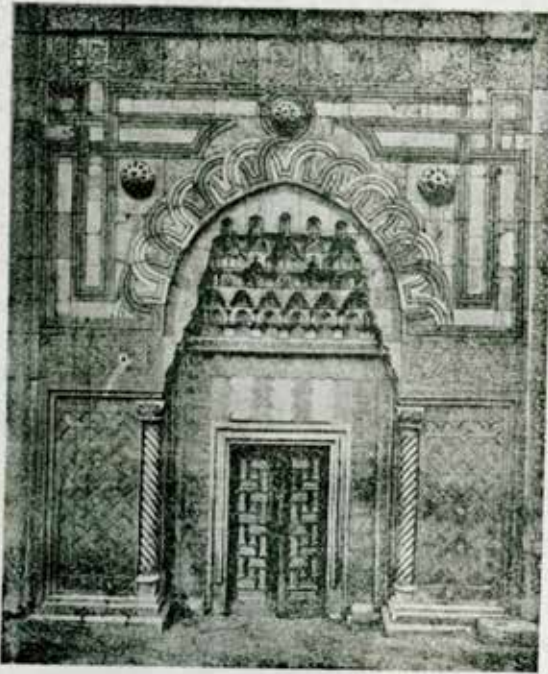
لکن آوروپالیر بایلمه سی ایزم اولان وطیه منری بزدن ای برصورنده ایجاب چالیشاریق آنادولونک صنعت اثرلی حقدنه وضعتلری مساعدا اولما دیب حالده تدقیقانه دوام ایدیورلر. الممالرک حرب عمومی صبر اولونده آنادولوده پاقش اولدقاری تدقیقاردها حاللا کتاب حالده نشر ایدلمکک یتمه یور. بزم ایسه بولری کوره ک بو بزم یله قیزار میور؟ چونکه هیچ بر یسندن خبر یتمز یقی ...

تورکار آنادولوده برلشده کاری زمامدبری یکی صاحب اولدوقاری اراضی معمور و متعدن بر حاله کتیرمک ایچین بک چوق چالیشملردی. حکمداره و زرا، و الیر بوک مأمورلر ملککنده چشملر، مدرسه لر، جامعله، عمارتلر، مقبرلر،

خانلر انشا ایدرلر، بولورده ترولتریه کوره اک ایجه تورک صنعتی کوستمکک موفق اولورلردی. شرقین و ابراندن کلن معماری طرزلی سلجوق تورکاری کندیلتریه مال ایشملر، ارکا باشقه بروح، بلشقه برشکل و برمشردی. سیوری کیز اصولی وضع ایدن سلجوقلرک معماری طرزلی صبرلی طوعله ایله انشا ایدیلردی. سلجوقلرک اک زیاده اهمیت و بر دکاری مدرسه لر، دها سوکره مقبر و جامعلردی.

سلجوق مدنیتک قطنی قوینده در. قوییه؛ معلم بر ایلمله، محققنم جامعلری و مدرسه لرله سلجوق صنعتی تاریخنده چوق مهم بر موقع احراز ایشدر.

حکمدار و وزیرلر پای نحمده سلجوق صنعتک اک کزیده اثرلی انشا ایدرملردی. سلجوق حکمداری رتخی کیشان زماننده دورک اک بوک امراسندن جلال الدین قراطای بن عبدالله سله رجه خدمت وزارتده بولونمش، تملکتی معمور اتمک خصوصنده بک چوق خدمتلری سببت ایشسدی. آنادولونک اکثر برلرنده آثار خبریه سی مشهور اولان قراطای،

قوینده قراطای مدرسه سنک مصنع قیوسی

سیواس ولایتنه تابع ضاتی ناحیه سی جوازنده انشا ایدرمش اولدی ب خان قوییه دکی مشهور جامع و مدرسه سی ایله نامی الی اید افا اتمکک موفق اولمشدر.

شباتی ده قراطای کونی داخلنده کسه قاپاردن انشا اولونان کروزالبرایک مدخل، ایکنجه قاپوسی سوکک درجه مصنع اولدی کی خاک کوشه لرلر دکی قولورده دخی بر اثر صنعت مشاهده اولورور. داخلنده کوجوک رده مسجد وارور. مسجدک یقیننده بر ایوان ایچنده برده تریه اولوب ایوانک کترلی سوک درجه مزین و کترک اطرافنده ده قوش، آرسلان کی برطاق حیوانات رسم ایدلشدر. خاک اودنه سی بوش و واسع بر میدانلقدن

Şarktan⁽²²⁾ ve İran'dan gelen mimarî tarzını Selçuk Türkleri kendilerine mâl etmişler, ona başka bir ruh, başka bir şekil vermişlerdi. Sivri kemer usulünü vaz'eden⁽²³⁾ Selçukların mimarî tarzı sırlı tuğla ile inşa ediliyordu. Selçukların en ziyade ehemmiyet verdikleri medreseler, daha sonra makber ve camîlerdi. Selçuk medeniyetinin kutbu "Konya"dır. Konya; muazzam saraylarla, muhteşem camîleri ve medreseleriyle Selçuk sanat tarihinde çok mühim bir mevki ihraz etmiştir⁽²⁴⁾.

Hükümdar ve vezirler payitahtta Selçuk sanatının en güzide eserlerini inşa ettirmişlerdi. Selçuk hükümdarı Birinci Keykubad zamanında devrin en büyük ümerasından⁽²⁵⁾ Celaleddin Karatay bin Abdullah senelerce hizmet-i vezirâтта⁽²⁶⁾ bulunmuş, memleketi mâmur etmek hususunda da pek çok hizmetleri sebkat etmişti⁽²⁷⁾. Anadolu'nun ekser parelerinde⁽²⁸⁾ asar-ı hayriyye⁽²⁹⁾ meşhud olan⁽³⁰⁾ Karatay,

Sivas vilayetine tabî Zamantı⁽³¹⁾ nahiyesi⁽³²⁾ civarında inşa ettirmiş olduğu han ve Konya'daki meşhur camî ve medresesi ile namını ilelebet⁽³³⁾ ibkâ etmeye⁽³⁴⁾ muvaffak olmuştur.

Zamantı'da Karatay köyü dâhilinde kesme kayalardan inşa olunan ker-vansarayın medhali⁽³⁵⁾, ikinci kapısı son derece musanna'⁽³⁶⁾ olduğu gibi hanın köşelerindeki kulelerde dahi biraz sanat müşahede olunur. Dâhilinde küçük bir de mescit vardır. Mescidin yakınında bir eyvân⁽³⁷⁾ içinde bir de türbe olup eyvânın kemerleri son derece müzeyyen⁽³⁸⁾ ve kemerin etrafında da kuş, arslan gibi bir takım hayvanat resmedilmiştir. Hanın ortası boş ve vâsi'⁽³⁹⁾ bir meydanlıktan ibarettir; bunun sağında sıra ile odalar, solunda da iki sıra direklerle ve üstü kemerli bir mahal⁽⁴⁰⁾ vardır. Bu meydanın karşısında musanna' bir kapıdan geçilince büyücek⁽⁴¹⁾ ve loş kapalı bir yere girilir. Burası birkaç delik

(22) Doğu.

(23) Koyan.

(24) Elde etmek, kazanmak.

(25) Emirler.

(26) Vezirlik hizmeti.

(27) Geçmek.

(28) Parça, yer.

(29) Kutlu eserler.

(30) Görülen, tanık olunan.

(31) Günümüzde Kayseri'ye bağlı.

(32) Bölge.

(33) Sonsuza dek.

(34) Yaşatmak.

(35) Giriş.

(36) Sanatla ve düzgün yapılmış olan, usta elinden çıkmış olan.

(37) Köşk, saray.

(38) Süslü.

(39) Geniş.

(40) Yer.

(41) Büyükçe.

ile aydınlanmış olup kervansarayaya gelen misafirlerin hayvanlarına mahsus ahırdır.

Bu muhteşem kervansaray bugün harap bir halde olup halkın enafis-i asarımıza⁽⁴²⁾ karşı göstermiş olduğu lâkaydı⁽⁴³⁾ ve cehaleti dolayısıyla gittikçe harap olmaktadır.

Karatay, Konya'da da camî ve medrese inşa ettirmişti. Konya'da, Selçuk hükümdarlarının Hilat-ı alayı⁽⁴⁴⁾ yaptırdığı mahale "Sahibi Ata", kurban kesilen mahale de "Karatay" şirin ve fevkalade müzeyyen bir medrese ve camî yaptırmışlardı. Karatay medresesinin kapısı son derece musanna' bir surette olup kapısına bir takım ayet ve hadisler yazılmış, bâlâda⁽⁴⁵⁾ da şu kitaba vaz' olunmuştur. "Allah iyilik yapanların sevabını katiyen zayi etmez⁽⁴⁶⁾. Bu mübarek mamurenin kurulmasını 649 yılı civarında Kılıçarslan oğlu Mesud oğlu Kılıçarslan oğlu şehid Sultan Keyhüsrevzade tanrının yer yüzünde gölgesi din ve dünyanın ulusu fetih babası Sultan Keykavus'un hü-

kümdarlığı günlerinde Abdullah oğlu Karatay'a emretti. Allah bunu yaptırana mağfired etsin."

Medresenin içerisi çini-lerle ve bir takım hulût⁽⁴⁷⁾ ve tezyin olunmuş⁽⁴⁸⁾ olup son derece kıymettardır. Medresedeki mescitte dahi çini tezyinatı⁽⁴⁹⁾ pek fazla musanna'dır. Bunun ittisalinde⁽⁵⁰⁾ Selçuk sultanının en büyük ümerasından "Karatay" türbesi bulunmaktadır.

Selçuk sanatı hakkında mücmel⁽⁵¹⁾ bir fikir verebilmek üzere pek kısa bir surette bahsettiğimiz bu asar-ı sanâyi⁽⁵²⁾ maatteessüf bugün pek bakımsız bir halde olduğu gibi gittikçe de harap olmaktadır.

Bu enafis-i asarımız gibi Anadolu'da ve İstanbul'da daha birçok kıymettar asarlarımız vardır ki; hükümetin teseyyübü⁽⁵³⁾ halkın cehaleti dolayısıyla mahvolmaktadırlar.

Kaynakça:

Hüseyin CEMAL-İstanbul, Mehmed Ali, 01 Kanunuevvel 1339. Milli Mecmua Cilt:1, Sayı:3, Sayfa:39-40.

(42) Eserlerin en nefisi.

(43) İlgisizlik.

(44) Kaftan töreni.

(45) Yukarıda, üstte.

(46) Bu cümle, Tevbe Suresi 120. ayetin son bölümü ile başlayan kısmı temsil etmektedir.

(47) Hatlar, çizgiler, yollar.

(48) Süslenmiş.

(49) Göz alıcı süsler, bezekler.

(50) Bitişinde.

(51) Kısa, öz.

(52) Sanat eserleri.

(53) İhmalkârlik, kayıtsızlık.

BU DÜNYADAN BİR “DERVİŞ” GEÇTİ (İSMİLLİ DERVİŞ HOCA) 1932- 1978

Murat
Yaylacı

1932 yılında İsmil’de dünyaya gelmiştir. Babası, Müez-zinoğulları’ndan Mehmet Efendi, annesi ise Halil Hocaların kızı Fatma hanımdır. İsmil’de yokluk ve sefaletin hüküm sürdüğü yıllarda dünyaya gelen Derviş Hoca’nın, babası iyi bir eğitim almasını okumasını istemiştir.

İlkokulu doğduğu köy olan İsmil’de bitirmiş, zeki ve olgun tavırlarıyla hocalarının gözdesi olmuştur. İlkokuldan sonra Beyşehir Huğulu’da hafızlık eğitimi almıştır. Daha sonra Konyalı meşhur kıraat âlimi Çimili Hakkı Efendi’den ders alarak kendini yetiştirmiştir.

Okumaya ve ilme olan yatkınlığı ile sürekli araştırma içerisinde olmuştur. Sadece alanında değil, diğer gündelik problemleri ve olayları çözmeye yönelik maharetleri de vardır. Boş zamanlarında saat tamir edip, hatta eli-

nin hafifliği sayesinde köylünün dış çekimlerini bile yapmıştır.

Motosiklet kullanmaya olan tutkusuyla dikkat çekmiştir. Birkaç çeşit motosikleti olmuştur. Eski koleksiyonluk eşyalara da

ilgi beslemiştir. Huğulu’daki eğitimini tamamladıktan sonra ise İsmil merkez camisinde imamlık yapmıştır. Halkla olan iyi iletişimi sayesinde kendisini kısa sürede sevdirmiştir. Özellikle gençlere önem vermiş, onların okumaları, kendilerini geliştirmeleri adına mücadele vermiştir.

Aydın bir kişiliğe sahiptir, sık sık seyahat etmiş yeni yer-

ler insanlar tanımıştır. İsmil’de halka kendisini sevdirmiş, ileri görüşlü kişiliği ile tüm etkinlik ve faaliyetlerin merkezinde olmuştur. Dönemin devlet adamları İsmet İnönü, Necmettin Erbakan ve Faruk SÜKAN’ın İsmil ziyaretlerinde kendilerini karşılamış, onlarla iyi diyaloglar kur-

Derviş Hoca

Derviş Hoca'nın öğrenciliği

Derviş Hoca ve Oğlu Sedat Seyahatte

muştur.

Oğullarından Konya'nın meşhur iç hastalıkları uzmanı Dr. Sedat YÜKSEL babası Derviş Hoca'yı şöyle anlatır;

"Babam, bir kere gördüğüm en sosyal adamdı. Herhangi bir toplantıda, seyahatte veya düğünde, camide gördüğü bir yabancı ile ilgilenir, onun işini, memleketini, yaşını, geçmişini sorar, bir ortak yönünü bulur onunla arkadaş olurdu. Arkadaşlığını ilerletir onu ziyaret eder, evine davet eder, samimiyet kurardı. Çok dost canlısı bir insandı ve çok misafirperverdi. 1960-1970 li yıllarda İsmil'e gelen yabancılar mutlaka bizim köy oda-

sında babam tarafından misafir edilirdi. Annem misafirlere yemek yetiştirmekte zorlanırdı.

Sonra çok önemli hobileri vardı. Okumayı severdi, kitaplığında birçok kitabı vardı. Çiçekleri çok severdi. Bütün hayatı köy odasında geçirdi. Otuz kırk saksı her türden çiçeği olurdu. Pencerelelere kat kat yerleştirirdi. Akvaryum balığı ve kafes kuşları vardı. Köy odasında bir köşesinde atölye gibi saat tamiri yapardı. Köy halkının ayak işlerini ücretsiz hallederdi. El becerisi son derece başarılı olduğu için çok güzel diş çekerdi. Diş çekimi için özel takımı vardı, halen bende hatıra olarak saklıdır. Hiç unutmam çobanlar gece saat ikide üçte kapıya değnekle vururlar, babam yatağından kalkar dişlerini çeker ve onları rahatlatarak gönderirdi.

Ayrıca motosiklet tutkusu vardı. Evde en az 3-4 marka motosiklet olurdu. Seyahat etmeyi çok severdi. Babam resmi imam hatip olduğu için yıllık izinlerini yazın kullanır Türkiye turuna çıkardı. Yine zannedersem 1966 yılında Almanya'dan hususi getirttiği üç silindir BMW marka motoruyla babam ve ben Türkiye turuna çıktık. İlk olarak Afyon'dan başladık.

Oğlu Dr. Sedat Yüksel

Derviş Hoca'nın Köy Odası

Babamın odası müze gibiydi koleksiyonları vardı. Afyonda küçük alçıdan yıldız sarısı ile boyanmış bir Atatürk büstü aldı. Onu havluya sardık eski kalın mukavvadan yapılan valize koyduk. Eskişehir, Bursa, Balıkesir, İzmir, Antalya derken Anamur'a geldik. Anamur'da ahşap bir otele yerleştik. Babam sabah namazına gitti, otele dönerken, motorun arka lastiğinin patladığını görmüş. Hemen orada yapıştırmaya başlamış. Başındaki namazda kullandığı beyaz takkesini unutmuş. Başında kalmış takkesi. Anamur polis karakolu kaldığımız otelin hemen karşısında idi. Babamı bu halde gören baş komiser babama çok sert bir tavırla hakaret etmeye başladı. Siz softasınız Atatürk'ü sevmezsiniz dedi. Baya bi babama hakaret etti orada. Bi taraftan da görevli polis memuru tutanak tutuyor. Babam bir fırsatını bulup Atatürk'ü ben sizden çok severim dedi. Benim yanımda valizimde büstü var ben yanımda taşıyım dedi. Komiser siz yobazsınız Atatürk'ü görseniz kaçarsınız, hadi getir de görelim büstü dedi. Ben hemen valizi getirdim, babam açtı ve büstü kırılmasın diye sardığımız bezler arasından

Ak Memet Derviş Hoca İsmet İnönü

Derviş Hoca ile Okul Temeli Atılırken

çıkarttı. Komiserin yüz ifadesi birden değişti ve az evvel yapılan hakaretler artık övgüye dönmeye başladı. Komiser, işte biz böyle modern hocalar din adamları istiyoruz, di-

yerrek babama sarıldı ve çay ikram etti. Tutanak iptal oldu. Komiser oradan ayrılınca babam bana hiç unutmam gülümseyerek şöyle dedi; "Atatürk'ün dirisi Türkiye'yi, ölüsü de beni kurtardı"

Babam, bilime çok önem vermiştir. Bizleri okutarak köyde örnek olmuştur. Ayrıca köye ortaokul yapılması ve açılması için çaba sarf etmiştir. Kız kardeşim okulun ilk kız öğrencisi olmuştur.

Yine Almanya'dan getirttiği TK-6 Gurundig marka teybi ile köydeki yaşlıların, tarihi kişilerin, görevlilerin ses kayıtlarını almıştır. 1963 yılında İsmil'i ziyaret eden İsmet İnönü'nün de ses kaydını almıştır."

Derviş Hoca, İsmil Merkez Camii'nin yıkılması ile yeni cami yapılana kadar geçici bir süre Yarma'da görev yapmıştır. İsmil'deki caminin tamamlanması ile yeniden burada görevine devam etmiştir.

Dönemin İsmil Belediye Başkanı Avni SAYAR'la birlikte karar almışlar köy kahvehanelerinde kâğıt oyunlarını ve her türlü kumarı yasaklamışlardır. Yine o dönem Tek Dönümler denilen arazinin ağaçlandırılmasında Derviş Hoca öncü olmuştur.

Çok aktif bir insandır, kısacık ömrüne birçok şey sığdırmıştır. Bugün onun fotoğraf albümü sayesinde geçmiş özlemimizi gidermekteyiz. Onu hep kalın siyah çerçeveli gözlükleri ve tebessüm eden yüzüyle hatırlayacağız.

Derviş Hoca çok genç denilebilecek bir yaşta yakalandığı karaciğer rahatsızlığı nedeniyle 1978 yılında Ankara İbni Sina Hastanesi'nde vefat etmiştir.

Kabri İsmil Mezarlığı'ndadır.

